

IBD ja silmät

Tämä infopaketti on osa opinnäytetyötä "IBD ja silmät" ja se sisältää lyhyesti tietoa tulehduksellisista suolistosairauksista ja niiden vaikutuksista silmiin ja näköön. Tämän on tarkoitus toimia lyhyenä tietoisena ja optikon tukena näöntutkimuksessa.

Tulehduksellisiin suolistosairauksiin (IBD, Inflammatory Bowel Disease) luetaan haavainen paksusuolitulehdus sekä Crohnin tauti. Optikon on hyvä olla tietoinen IBD:n aiheuttamista silmävaikutuksista, sillä Suomessa IBD:n esiintyvyys on korkea. Tällä hetkellä Suomessa on noin 52 000 IBD-diagnoosin saaneita henkilöitä ja noin 2000 henkilöä saa IBD-diagnoosin vuosittain. Raportoitujen tietojen mukaan silmäoireita esiintyy keskimäärin 4–12 prosentilla IBD:tä sairastavista henkilöistä. Suomessa vuonna 2019 toteutetussa IBD-barometrissa kävi ilmi, että vastanneista IBD:tä sairastavista henkilöistä 16 prosentilla oli silmäoireita.

Haavainen paksusuolitulehdus esiintyy paksusuolella ja peräsuolella, kun taas Crohnin tautia voi esiintyä missä tahansa ruoansulatuskanavan alueella. Noin 10–15 prosentilla sairastuneista on piirteitä molemmista taudeista, jolloin puhutaan luokittelemattomasta tulehduksellisesta suolistosairaudesta. Tulehduksellisten suolistosairauksien tarkkoja syntymekanismia ei tunneta. Silmävaikutukset esiintyvät usein samanaikaisesti muiden suoliston ulkopuolisten komplikaatioiden kanssa, etenkin nivel- ja ihovaivojen kanssa. Tutkimukset ovat osoittaneet, että naisilla on suurempi riski saada silmäoireita ja myös sukuhistorialla vaikuttaa olevan merkitystä silmäoireiden esiintyvyyteen.

Tutkiessasi IBD:tä sairastavan henkilön näköä, muista ainakin:

- Anamneesissa kiinnittää huomiota lääkityksiin ja mahdollisiin silmä- ja näköoireisiin
- Mitata silmänpaineet
- Tutkia silmiä mahdollisten silmätulehdusten varalta
- Arvioida kuivasilmäisyyttä
- Epäiltäessä silmän tulehdustilaa tai muita vaikutuksia silmiin, ohjaa asiakas silmälääkärille

Mahdolliset vaikutukset silmiin ja näköön

- Kuivasilmäisyys
- Silmän luomitulehdus (blefariitti)
- Silmän kovakalvon pintatulehdus (episkleriitti)
- Silmän värikalvon ja sädekehän tulehdus (anteriorinen uveiitti)

Harvinaisempia oireita:

- Kovakalvon tulehdus (skleriitti)
- Sädekehän tulehdus ja siihen liittyvä perifeerisen verkkokalvon tulehdus (intermediaarinen uveiitti)
- Suonikalvon tulehdus (posteriorinen uveiitti)

Muita mahdollisia ongelmia:

- Näköhermon ongelmat
- A-vitamiinipuutoksesta johtuva hämäränäön heikentyminen
- IBD:n hoitoon käytettävillä lääkkeillä voi myös olla vaikutuksia silmiin ja näköön. Valmisteyhteenvedoissa mainitut mahdolliset vaikutukset on esitetty oheisessa taulukossa.

IBD:n hoidossa käytettävien lääkkeiden mahdolliset haittavaikutukset silmiin ja näköön

Lääkeaineryhmä	Lääkeaineet	Mahdollisia haittavaikutuksia
Kortikosteroidit	prednisoni prednisoloni budesonidi metyyliprednisoloni hydrokortisoni	kaihi silmpainepaineen kohoaminen glaukooma eksoftalmus (silmän ulospullistuminen) sentraalinen seroosi korioretinopatia (verkkokalvon häiriö, joka voi johtaa verkkokalvoirtauumaan) sarveiskalvon perforaatio herpes simplex -infektion yhteydessä näön hämärtyminen ja muut näköhäiriöt
Tiopuriinit	atsatiopriini 6-merkaptopuriini	valmisteyhteenvedoissa ei ole mainittu silmiin kohdistuvia haittoja
Foolihappoantagonistit	metotreksaatti	vaikeat näköhäiriöt sidekalvotulehdus heikentynyt näkökyky verkkokalvosairaus
Kalsineuriinin estäjät	siklosporiini	näköhäiriöt, jotka voivat olla merkkejä enkefalopatiasta näköhermon nystyn turvotus, mukaan lukien papilledeema, johon voi liittyä hyvänlaatuisesta kallonsisäisen paineen noususta johtuvaa näön heikkenemistä
5-ASA ja sen johdannaiset	mesalatsiini sulfasalatsiini	valmisteyhteenvedoissa ei ole mainittu silmiin kohdistuvia haittoja
TNF-alfa-estäjät	infliksimumabi	konjunktiviitti sarveiskalvotulehdus periorbitaalinen turvotus luomirauhasen tulehdus endoftalmiitti näköhäiriöitä toisessa tai molemmissa silmissä tai muutoksia näkökyvyssä, kuten kahtena näkemistä tai muita silmäongelmia (merkkejä hermosto-ongelmasta)
	adalimumabi	näköhäiriöt sidekalvotulehdus luomitulehdus silmän turvotus kaksoiskuvat
	golimumabi	näköhäiriöt (kuten näön sumentuminen ja heikentynyt näöntarkkuus) sidekalvotulehdus silmäallergia (kuten kutina ja ärsytys)
	sertolitsumabipegoli	näköhäiriöt (näkökyvyn heikkeneminen mukaan lukien) silmän ja silmäluomen tulehdus kynnelerityksen häiriö
Integriinin estäjät	vedolitsimumabi	näön hämärtyminen, näönmenetys tai kahtena näkeminen voivat olla vakavan ja jopa kuolemaan johtavan infektion oireita (etenevä multifokaalinen leukoenkefalopatia, PML)
Januskinaasinestäjät	tofasitinibi	valmisteyhteenvedossa ei ole mainittu silmiin kohdistuvia haittoja
Interleukiinin estäjät	ustekinumabi	riippuva silmäluomi johtuen kasvohalvauksesta

Tekijät: Sabrina Meriheinä, Salla Mikkola & Jari Tanskanen SXE19K1
Metropolia Ammattikorkeakoulu

Käytetyt lähteet on julkaistu opinnäytetyössä, joka löytyy Theseus tietokannasta joulukuussa 2021 nimellä IBD ja silmät.